

Engelska skadeståndsanspråk

av Carolina Saf

Carolina Saf
carolina.saf@juridicum.su.se

Vi reser alltmer, vilket innebär en ökad risk för att svenskar ådrar sig skadeståndsansvar utomlands. Detta kan i sin tur aktualisera svenska ansvarsförsäkringar. Även utländska besökare i Sverige torde kunna omfattas av vissa svenska ansvarsförsäkringar, exempelvis vid användande av en svensk hyrbil. När skadeståndsanspråket fastställs av domstol i en annan medlemsstat skall en sådan dom erkännas och verkställas också i Sverige enligt Bryssel I-förordningen.

Ännu så länge saknas en gemenskapsrättslig reglering avseende vilket lands lag som skall tillämpas på ett skadeståndsanspråk med anknytning till mer än ett land. Detta innebär att varje medlemsstat använder sina egna nationella lagvalsregler. Dessutom skiljer sig dessa innehållsmässigt. Således blir bedömningen av skadeståndsanspråket avhängig av vilken medlemsstats domstol som prövar tvisten.

Denna artikel tar sikte på den senaste rättsutvecklingen inom engelsk rätt avseende bedömningen av skadeståndsanspråk med anknytning till mer än ett land, och särskilt frågan om skadeståndsbeloppets fastställande.

I. Bakgrund

Gemenskapens (EG) arbete med att ta fram harmoniserade (uniforma) lagvalsregler för utomobligatoriska förpliktelser – den föreslagna Rom II-förordningen – pågår i skrivande stund fortfarande för fullt. Utöver övriga medlemsstater deltar både Förenade kungariket och Irland, men inte Danmark, i Rom II-förordningen.¹ Ännu så länge regleras dock lagvalet för utomobligatoriska förpliktelser fortfarande av medlemsstaternas nationella (autonoma) rätt. För en engelsk domstol inne-

bär det *Private International Law (Miscellaneous Provisions) Act 1995, Part III* kompletterat med *common law*. Även när Rom II har trätt ikraft, kommer en engelsk domstol att söka vägledning i sin tidigare praxis, när denna sammanfaller med förordningens innehåll.

Carolina Saf är doktorand i internationell privat- och processrätt, Stockholms universitet. Jur.kand (Sthlm), Master of Laws in International Business Law (London).

Författaren vill särskilt tacka jur.kand. Cecilia Fabiansson vid Trygg-Hansas Skadejuridik för intressanta diskussioner och givande synpunkter. (Eventuella felaktigheter i framställningen är givetvis författarens egna.)

2. Allmänt

Internationell privat- och processrätt (IP-rätt) är som bekant nationell rätt som reglerar internationella eller gränsöverskridande rättsförhållanden, d.v.s. rättsförhållanden med anknytning till mer än ett land (rättsordning). Precis som inom andra rättsområden, kan även IP-reglerna utgöra implementerande konventionsbaserade rättsregler, eller EG-rätt. Således ska 'nationell' i detta sammanhang förstås på det vis, att en domstol tillämpar sin egen rättsordning vad gäller de IP-rättsliga frågorna inklusive den s.k. kvalifikationen². På samma sätt är en domstol också bunden av sin egen (nationella) processrätt.

Lex fori (domstolslandets lag) avgör alltså hur ett rättsförhållande eller en rättsfråga ska kvalificeras (t.ex. utomobligatorisk förpliktelse), huruvida domstolen har internationell behörighet (domsrätt), vilket lands lag som blir tillämplig (lagval), samt huruvida en utländsk dom kan erkännas eller verkställas i riket (exikvatur). Därutöver tillämpar domstolen alltid sin egen processrätt. Då *lex fori* används för kvalifikationen, är det alltså *lex fori* som både avgör vilka rättsfrågor som ska anses vara av processrättslig resp. materiell-rättslig natur, och som reglerar de förra. *Lex fori*-regeln är en tvingande lagvalsregel i den bemärkelsen att parterna inte kan avtala att domstolen ska tillämpa en annan rättsordning på dessa frågor. Däremot avgör naturligtvis parternas val av domstolsland vilken rättsordning som faktiskt blir *lex fori*.

Traditionellt sett finns det en större benägenhet inom *common law* att kvalificera frågor som processuella i stället för materiella, jämfört med den kontinentala rättstraditionen och svensk rätt.

3. Engelsk domstols behörighet över en svensk svaranden

Förenade kungariket och Sverige är bägge medlemsstater i den Europeiska gemenskapen och unionen. Det betyder att de båda omfattas av Bryssel I-förordningen³ om domstols behörighet och erkännande och verkställighet av [medlemsstats]domar. Detta kan också uttryckas så, att både engelsk och svensk IP-rätt innehåller ett särskilt (tillika gemensamt) regelverk för internationella tvister med anknytning till medlemsstat.

Bryssel I-förordningen (BIF) är tillämplig på internationella tvister på privaträttens område⁴, vilket inkluderar både utomobligatoriska skadestånd och försäkringar. BIF:s domsrättsregler är tillämpliga när svaranden har sitt hemvist i en medlemsstat⁵, när det föreligger en prorogationsklausul till en medlemstatsdomstol och där en av parterna har sitt hemvist i en medlemsstat⁶, eller när en medlemsstat är exklusivt forum (oavsett parternas hemvist)⁷. Kärandens hemvist är irrelevant för denna bedömning av huruvida tvisten faller inom den relevanta personkretsen (*personal scope*).⁸ Således regleras frågan huruvida en engelsk domstol är behörig att slita en tvist med en svensk svaranden, eller svensk med-svaranden, av BIF.

Givetvis har England också autonoma domsrättsregler – se *Civil Procedure Rules, Part 6*⁹, men eftersom den här artikeln tar sikte på en engelsk rättegång med en svensk svarande, saknas det anledning att behandla de reglerna här.¹⁰ Det bör dock noteras att alla engelska domar, oavsett vilka domsrättsregler som används, är verkställbara i Sverige och övriga medlemsstater enligt Bryssel I-förordningens förenklade exikvaturförfarande.¹¹

Sammanfattningsvis är det alltså inte lämpligt att ignorera en delgiven stämning inför engelsk domstol, eftersom en engelsk tredskodom är verkställbar även i Sverige. Av samma skäl kan det också vara lämpligt för ett

försäkringsbolag att intervensera i en engelsk rättegång.

3.1 Svensk skadevållare

Det finns ett antal kombinationer av anknytningar som kan medföra engelsk domsrätt över en svensk svaranden. Den mest uppenbara anknytningen till England är naturligtvis att skadan inträffade där, d.v.s. att engelsk domstol är s.k. deliktforum. Enligt BIF artikel 5.3 kan talan mot den som har hemvist i en medlemsstat väckas i *en annan medlemsstat* [än där svaranden har sitt hemvist], om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, vid domstolen i den ort där skadan inträffade eller kan inträffa. I sin rättspraxis har EG-domstolen förtydligat att detta omfattar både handlingsorten och skadeorten.¹² Det bör kanske tilläggas att käranden alltid kan väcka talan vid svarandens hemvistforum enligt artikel 2.

Således är engelsk domstol behörig i egenkap av deliktforum när exempelvis en svensk på affärsresa till Birmingham skadar sin engelska affärspartner under ett kundbesök. BIF:s regelverk innebär att den svenska skadevållaren enbart kan väcka talan (t.ex. en (negativ) fastställsetalan) i England (svarandens hemvist), medan den engelska skadevållaren kan välja mellan Birmingham (deliktforum) och Sverige (svarandens hemvist). Ett annat exempel är två svenskar på en gemensam semesterresa till England där den ena svensken skadar den andra under vistelsen.¹³

Det är också tänkbart att det finns flera skadevållare, t.ex. att en engelsman och en svensk är gemensamt ansvariga för en skada som uppkommit i t.ex. Frankrike eller USA. I ett sådant fall kan den skadelidande väcka en gemensam talan vid engelsk domstol mot både engelsmannen och svensken enligt BIF artiklarna 2 och 6.1.¹⁴

3.2. Svenskt försäkringsbolag

Försäkringtvister är särskilt reglerade i BIF Avsnitt 3 – Behörighet vid försäkringstvister. Även här finns det antal kombinationer av anknytningar som kan medföra engelsk domsrätt över ett svenskt försäkringsbolag. I de fall där försäkringstagaren är svensk, är detta mest aktuellt vid direktkrav eller återgångskrav mot det svenska försäkringsbolaget med anledning av en (svensk) ansvarsförsäkring.

Huruvida en skadelidande har rätt att rikta anspråk direkt mot försäkringsbolaget ifråga beror på *lex fori* inklusive dess lagvalsregler. Enligt engelsk IP-rätt innebär det försäkringsavtalsstatutet, till skillnad från svensk IP-rätt som anger skadeståndsstatutet.¹⁵ Ibland följer denna rätt till direktkrav av ett EG-direktiv, vilket innebär att alla medlemsstaternas nationella rätt måste innehålla en sådan rättsregel. Det spelar då mindre roll vilken lagvalsregel som används. Se t.ex. artikel 3 i Fjärde motorfordonsförsäkringsdirektivet¹⁶. Huruvida de två processerna kan sammanföras till en rättegång beror också på *lex fori*, d.v.s. engelsk processrätt i det här fallet.¹⁷

Det innebär att om exemplet ovan med affärsresan till Birmingham utökas så att den svenske skadevållaren har en svensk ansvarsförsäkring, kan engelsk domstol ha domsrätt även över det svenska försäkringsbolaget. Enligt BIF artikel 10 är det möjligt att väcka talan mot försäkringsgivaren vid deliktforum, genom stämning av antingen skadevållaren (återgångskrav) eller skadelidanden (direkt-talan).

Ett annat exempel, baserat på *Edmunds v. Simmonds*:¹⁸ två engelsmän hyr en svensk bil med en svensk fordonsförsäkring och förolyckas med denna under sin vistelse i Sverige. Den engelska föraren är ensam vållande till skadan. Den skadelidande engelska passage-raren kan här väcka talan vid engelsk domstol, antingen enbart mot det svenska försäkringsbolaget som försäkrat fordonet enligt BIF

artikel 9.1.b) (den försäkrades hemvistforum), eller BIF artikel 11.2 och 9.1.b) (direkttalan vid försäkringstagarens hemvistforum). Den engelska skadevållaren kan vid engelsk domstol (BIF artikel 2) också rikta återgångskrav mot det svenska försäkringsbolaget enligt BIF artikel 11.1. Då BIF:s försäkringsregler skyddar den svagare parten, är det däremot inte möjligt för försäkringsbolaget att initiera en svensk process i dessa fall, jfr. BIF artikel 12.

Det förtjänar i sammanhanget påpekas att ersättningsbeloppets storlek naturligtvis är beroende av hur försäkringsvillkoren är utformade samt försäkringsavtalsstatutet. Distinktionen mellan å ena sidan *ersättningsbelopp* och å den andra *skadeståndsbelopp* blir särskilt tydlig – och viktig – i de fall där de försäkringsrättsliga (inomkontraktuella) frågorna och de skadeståndsrättsliga (utomobligatoriska) frågorna regleras av olika rättsordningar.

4. De engelska lagvalsreglerna

I den engelska doktrinen¹⁹ inleds redogörelsen för de engelska lagvalsreglerna för utomobligatoriska förpliktelser med *common law*-reglerna – så även denna framställning. Ett av skälen till detta är att *statutory law* enligt engelska lagtolkningprinciper alltid tolkas snävt, eftersom den begränsar – gör intrång i – *common law*.²⁰ Ett annat är att tryckfrihetsbrott fortfarande regleras av *common law*. Ett tredje är att även tidigare rättspraxis till viss del är vägledande vid tolkning och tillämpning av lagvalsreglerna, särskilt vad gäller undantagsregeln, i *Private International Law (Miscellaneous Provisions) Act 1995, Part III*.

4.1 Lagval enligt *common law* – den s.k. *double actionability*-regeln

Den s.k. *double actionability*-regeln formulerades år 1870 av Willes J. i ett *dictum* i rättsfallet *Phillips v. Eyre*²¹: ”Som en allmän

regel, för att kunna väcka talan i England för en rättsförlust som skall ha åsamkats utomlands, måste två förutsättningar vara uppfyllda. För det första måste rättsförlusten vara av en sådan karaktär att den hade varit talegrundande om den ägt rum i England. För det andra måste handlingen vara rättsstridig enligt lagen där den vidtogs.” Detta innebär att rättsförlusten måste kvalificeras som ett utomobligatorisk skadeståndsanspråk enligt engelsk rätt (*lex fori*) samt vara rättsstridig enligt *lex loci delicti*. Fakta i målet:

En skadeståndstalan för misshandel och olaga frihetsberövande väcktes vid engelsk domstol mot Guvernören på Jamaica i egenskap av ytterst ansvarig. Svaranden försvarade sig med att åtgärderna varit påkallade för att slå ned ett uppror, samt att alla vidtagna åtgärder senare förklarats lagliga genom en *Act of Indemnity*.

Följaktligen var handlingen inte rättsstridig enligt *lex loci delicti* och talan avslogs. Senare rättspraxis har slagit fast att rättsstridigheten måste vara civilrättslig. Begreppet civilrättsligt rättsstridig – *legally wrongful so as to cause civil liability* – täcker inte bara att rättsförlusten ger upphov till utomobligatoriska skadeståndsanspråk, utan inkluderar även kontraktuella, kvasi-kontraktuella, kvasi-deliktueella, sakrättsliga och *sui generis* skadeståndsanspråk.²²

En strikt tillämpning av *double actionability*-regeln kan få olyckliga konsekvenser. Det skotska rättsfallet *McElroy v. McAllister*²³ är ett talande exempel. Här fick käranden endast en mindre summa för begravningskostnaderna, trots att resp. rättsordning var och en för sig gav rätt till en ordentlig ersättning.

Kärandens make avled i en bilolycka ca. sju mil söder om engelsk-skotska gränsen. Långtradaren som maken var passagerare i framfördes av svaranden i tjänsten. Alla parterna var skottar. Käranden väckte talan i Skott-

land. Enligt skotsk rätt (*lex fori*) hade hon rätt till ersättning för s.k. *solatium* (ung. emotionellt skadestånd), men någon sådan rätt fanns inte enligt engelsk rätt (*lex loci delicti*). Enligt både skotsk och engelsk rätt (*lex loci delicti*) skulle hon haft rätt till ersättning för förlorat underhåll/försörjning om inte anspråket hade blivit preskriberat enligt engelsk rätt. Enligt engelsk rätt kunde hon överta den avlidnes skadeståndsanspråk gentemot svaranden, men inte enligt skotsk rätt. Endast ersättning för begravningskostnader var gemensam för både skotsk och engelsk rätt.

I *Boys v. Chaplin*²⁴ fastslogs att det var möjligt att undantagsvis frångå regeln: På en viss fråga torde lagen i det land, som med hänsyn till denna fråga har en väsentligt starkare anknytning till händelsen och parterna, kunna tillämpas. Undantaget förutsätter ”klara och tillfredsställande grunder”. Sådana fanns i rättsfallet vad gällde frågan om rätt till ersättning för sveda och värk, och följaktligen tillämpades enbart engelsk rätt – *lex fori* – på denna fråga:

Käranden och svaranden hade sin vanliga vistelseort i England, men befann sig temporärt på Malta där båda tjänstgjorde i den Brittiska försvarsmakten. Utanför tjänsten skadades käranden allvarligt i en motorcykelolycka, som svaranden orsakat med sin bil. Talan väcktes sedermera vid engelsk domstol. Enligt maltesisk rätt kunde käranden enbart få ersättning för utgifter och utebliven inkomst om £53, medan engelsk rätt därutöver gav honom rätt till ersättning för sveda och värk om £2,250.

Det kan tilläggas att utgången torde blivit en annan om det varit fråga om ansvarets karaktär, d.v.s. *culpa* eller strikt, istället för en efterföljande fråga som tillämpliga skadeståndsgrunder.²⁵ Undantaget preciserades senare i *Red Sea Insurance Co. v. Bouyges*²⁶ till att dels kunna omfatta hela yrkandet och inte bara en isolerad fråga, dels att enbart *lex*

loci delicti – alltså utländsk rätt – kan tillämpas och därmed grunda skadeståndsansvar trots att *lex fori* inte innehåller en sådan ansvarsgrund:

B var involverad i ett byggprojekt i Saudiarabien. Strukturella fel upptäcktes i byggnaderna och B väckte talan i HongKong mot R, ett försäkringsbolag inkommererat i HongKong men med sitt huvudkontor i Saudiarabien. Svaranden anförde ett genkärsmål att B varit medvällande genom att inte tillhandahålla korrekt materiel. Detta var grundat enbart på saudiarabisk rätt, och det fanns ingen sådan talerätt enligt lagen i HongKong (*lex fori*). Genkärsmålet tilläts eftersom parterna och tvisten hade sin starkaste anknytning till Saudiarabien, d.v.s. en enkel tillämpning av *lex loci delicti*.

Fortfarande gavs dock en oproportionelig stor vikt till engelsk rätt som *lex fori*, då möjligheterna till undantag var relativt snäva. Regeln innebar att det i de flesta fall inte var någon idé att väcka talan i England för ett utländskt skadeståndsansvar, såvida inte handlingen också vara ansvarsgrundande enligt engelsk rätt. Det sågs som otillfredsställande att en engelsk svaranden skulle kunna undandra sig ansvar som uppkommit under en frivillig vistelse i utlandet. Således tillsatte Law Commission en utredning för att reformera lagen.

4.2 Lagval enligt Private International Law (Miscellaneous Provisions) Act 1995

1995 års Act trädde ikraft den 1 maj 1996. Syftet med lagstiftningen är att ersätta *double actionability*-regeln med *lex loci delicti*-regeln, samt bibehålla den flexibilitet som utvecklats inom *common law* sedan *Boys v. Chaplin*. Tryckfrihetsbrott undantogs efter en kampanj av engelsk massmedia, då dessa var oroliga över att berövas den engelska pressfriheten och utsättas för hårdare utländska krav. Därigenom regleras detta och vissa an-

dra frågor fortfarande enbart av *common law*.

Enligt section 9 är 1995 års Act tillämplig på ”*issues relating to tort*”, vilket innebär en IP-rättslig ”internationell” definition av skadeståndsanspråk vid kvalifikationen av rättsförhållandet ifråga.²⁷ Denna är vidare än *Phillips v. Eyre*, som hänvisade till engelsk nationell skadeståndsrätt. Bestämmelsen anger även att frågan huruvida ett skadeståndsanspråk har uppkommit regleras av skadeståndsstatutet (*lex causa*). Således reglerar *lex causa* skadeståndsrekvisiten, karendens tale rätt, svarandens identitet, samt begränsning av ansvaret. Alltså i stort vad också svensk IP-rätt anser ingår i *lex causa*. Däremot regleras frågan om direktkrav enligt engelsk IP-rätt enligt försäkringsavtalsstatutet.

11.—(1) The general rule is that the applicable law is the law of the country in which the events constituting the tort or delict in question occur.

(2) Where elements of those events occur in different countries, the applicable law under the general rule is to be taken as being—

(a) for a cause of action in respect of personal injury caused to an individual or death resulting from personal injury, the law of the country where the individual was when he sustained the injury;

(b) for a cause of action in respect of damage to property, the law of the country where the property was when it was damaged; and

(c) in any other case, the law of the country in which the most significant element or elements of those events occurred.

(3) In this section ”personal injury” includes disease or any impairment of physical or mental condition.

Section 11 slår fast huvudregeln, d.v.s. *lex loci delicti*. Den motsvarar i princip svensk IP-rätt, men är som synes mera utvecklad då den innehåller regler för gränsöverskridande skador. Det kan tilläggas att section 11(2)(c)

innebär något annat än fastställandet av deliktforum enligt *Civil Procedure Rules*, Part 6 r. 20(8). Enligt Mance L.J. krävs en analys av alla anknytningsmoment, samt att dessa viktas efter sin betydelse (*significance*) i det enskilda fallet. I *Morin v. Bonham and Brooks Ltd.*²⁸ innebar det följande:

En engelsman köpte en samlarbil för £500,000 på en bilauktion i Monaco. Informationen i auktionskatalogen visade sig dock vara felaktig, och köparen stämde auktionshuset för *negligent misstatement*. Katalogen var sammanställd i Monaco och mottagen av köparen i England. Han deltog i auktionen i Monaco och betalade med en överföring från Bahamas. Köparens förlust uppkom i England. Således var dennes förlitande ett slags aktivitetskontinuum med början i England. Mance L.J. fastslog att köparens beslut att lägga ett bud i Monaco var det viktigaste momentet i detta kontinuum, och därmed skulle lagen i Monaco tillämpas.

Till skillnad från svensk rätt²⁹ är detta dock endast en presumption som kan brytas om förutsättningarna i section 12 är uppfyllda. Det vill säga om det efter en samlad bedömning av alla omständigheter i det enskilda fallet föreligger en väsentligt starkare anknytning till ett annat land. Notera att det är fullt möjligt att bryta presumptionen avseende en viss fråga och tillämpa huvudregeln på de resterande delarna.

12.—(1) If it appears, in all the circumstances, from a comparison of—

(a) the significance of the factors which connect a tort or delict with the country whose law would be the applicable law under the general rule; and

(b) the significance of any factors connecting the tort or delict with another country, that it is substantially more appropriate for the applicable law for determining the issues arising in the case, or any of those issues, to be the

law of the other country, the general rule is displaced and the applicable law for determining those issues or that issue (as the case may be) is the law of that other country.

(2) The factors that may be taken into account as connecting a tort or delict with a country for the purposes of this section include, in particular, factors relating to the parties, to any of the events which constitute the tort or delict in question or to any of the circumstances or consequences of those events.

Frågan blir då vad som utgör en väsentligt starkare anknytning. En viss vägledning kan fortfarande sökas i *Boys v. Chaplin*, där båda parterna var brittiska undersåtar, med sin vanliga vistelsort i England, och endast kortvarigt vistades på Malta. Senare rättspraxis om undantag från kravet på *double actionability* innehåller dock mera detaljerade rättsfakta, se *Johnson v. Coventry Churchill International Ltd.*:³⁰

Käranden ingick, enligt vad som senare fastställdes, ett anställningsavtal med svaranden, ett engelskt företag som förmedlade arbete utomlands. Käranden skadades under sitt arbete på en byggarbetsplats i Tyskland. Enligt engelsk rätt förelåg skadeståndsansvar för arbetsgivaren, men inte enligt tysk rätt. Han omfattades inte heller av det tyska kompensationssystemet.

Även här tillämpades enbart engelsk rätt. Skälet till detta var att bägge parter var engelska, anställningsavtalet innehöll en engelsk lagvalsklausul, och svaranden hade också en engelsk ansvarsförsäkring och skulle därför inte drabbas ekonomiskt. Utöver denna ”pre-tort relation” mellan parterna, var den tyska avsaknaden av ansvar förknippad med ett kompensationssystem som inte kom käranden tillgodo.

Liknande omständigheter, d. v. s. två engelska parter, bedömdes i enlighet med section 12 i *Edmunds v. Simmonds*:³¹

E och S var nära vänner och var båda bosatta i England. De hyrde ett hus i Spanien en vecka samt en spansk hyrbil som hämtades upp vid flygplatsen. S körde för fort och förlorade kontrollen över fordonet vid möte i en kurva. E skadades svårt i trafikolyckan, som S var ensam vållande till.

Återigen bedömdes parternas engelska hemvist, samt att kärandens förlust uppkom i England, som ”uppenbara anknytningsmoment” och således bröts presumtionen för *lex loci delicti*. Att hyrbilen var registrerad och försäkrad i Spanien medförde ingen annan bedömning, med motiveringen att när uthyrningen sker vid en internationell flygplats, borde en försäkringsgivare vara medveten om att många av kunderna är utlänningar.

Att platsen där förlusten uppkom inte är samma sak som skadeorten, förtydligades i *Roerig v. Valiant Trawlers Ltd.*:³²

En holländare dödades i ett olycksfall ombord en engelskregistrerad trålare (d. v. s. engelsk skadeort) ägd av ett engelsk företag med ett holländskt moderbolag. Trålaren hade sin bas i en holländsk hamn. Enligt engelsk rätt skulle en avräkning ske av sociala förmåner med anledning av dödsfallet, medan enligt holländsk rätt skadeståndsbeloppet skulle vara oavkortat. Engelsk rätt utgjorde *lex loci delicti*. Käranden, änkan, yrkade dock att skadeståndsanspråket för förlorat underhåll/försörjning skulle bedömas enligt holländsk rätt, eftersom det var där hennes förlust egentligen uppkom.

Detta argument förkastades. När både svaranden och skadeorten är engelska, kan det inte vara väsentligt mera lämpligt att bedöma ersättningens storlek enligt holländsk rätt enbart på den grund att käranden och den avlidne är holländare.

Samma bedömning, d. v. s. att presumtionsregeln ska gälla när *lex loci delicti* också är en av parternas nationella rätt gjordes även i *Harding v. Wealands*:³³

H var engelsman och levde tillsammans med W, en australiska, i ett etablerat förhållande i England. Under en längre vistelse i Australien, bilade de i New South Wales i W:s bil, som var registrerad och försäkrad i New South Wales. W förlorade kontrollen över fordonet och H skadades mycket allvarligt när detta voltade. W reste med H till England, och delgavs stämning före sin återflytt till Australien. Australisk rätt innehöll begränsningsregler för skadeståndsbeloppet storlek, vilket innebar att ett australiskt belopp uppgick till ca två tredjedelar av motsvarande engelska belopp. Käranden yrkade ersättning enligt engelsk rätt.

Court of Appeal fann att W:s anknytning till Australien var starkare än den till England, särskilt i ljuset av att svaranden hade sin starkaste anknytning till skadelandet, och därmed var australisk rätt tillämplig (*lex loci delicti*). Trots detta utdömde House of Lords ett engelskt skadeståndsbelopp genom att kvalificera beräkningsfrågan som processuell (*lex fori*).

4.3 Kvalifikation fortfarande enligt common law

1995 års Act ersätter inte den traditionella *common law*-kvalifikationen huruvida en rättsregel eller rättsfråga är att se som processuell resp. materiell, d.v.s. huruvida den regleras av *lex fori* eller *lex causa*.³⁴ Redan i *Roerig v. Valiant Trawlers Ltd* uttalade domstolen (*obiter*) att alla frågor som inte rörde ansvar, inklusive tillämpliga skadeståndsgrunder, skulle anses som processuella. Detta bekräftades sedan i *Harding v. Wealands*. Således är skadeståndsberäkningen (*quantification*) en processuell fråga och ska bedömas enligt engelsk *lex fori*, medan frågan om tillämpliga skadeståndsgrunder (*heads of damage*) är en materiell fråga att bedöma enligt *lex causa*.

Den engelska kvalifikationen kan jämföras med Rom II-förordningsförslaget, enligt vilket *lex causa* särskilt reglerar bl.a. förekom-

sten, arten och bedömningen av skadorna eller den gottgörelse som begärs.³⁵ Följaktligen kommer Rom II, när den väl träder ikraft, att ändra den engelska kvalifikationen av denna fråga.

5. Några reflektioner ur ett svenskt perspektiv

Till skillnad från sin svenska motsvarighet, innehåller de engelska skadeståndsrättsliga lagvalsreglerna en bättre avvägning mellan förutsebarhet och flexibilitet. Även *lex loci delicti* kan ge obilliga resultat om den tillämpas strikt. NJA 1969 s. 163 är ett exempel på detta.³⁶ En engelsk domstol hade med största sannolikhet tillämpat svensk rätt istället för *lex loci delicti*, med tanke på makarna Cronsoes gemensamma svenska hemvist. Däremot är förkärleken till *lex fori* mindre tilltalande.

För en svensk svaranden kan den engelska distinktionen mellan tillämpliga skadeståndsgrunder (*heads of damage*) resp. beräkningen av skadeståndsbeloppet (*quantification*) få stora konsekvenser. Svensk och engelsk rätt innehåller i princip samma skadeståndsgrunder, men beräkningen av skadeståndsbeloppet skiljer sig åt – engelska skadeståndsbelopp är markant större. Ur betalningssynpunkt spelar det därför ingen roll om den engelska domstolen tillämpar svensk rätt, det blir ändå ett engelskt belopp.

Till detta kommer att engelsk processrätt kräver att innehållet i utländsk rätt både anförs och bevisas.³⁷ En effekt av detta är att utländsk rätt i praktiken sällan åberopas eller tillämpas, såvida inte målets utgång påverkas ordentligt. Är skillnaderna små, lönar det sig inte processekonomiskt att anföra utländsk rätt, eftersom bevisningen kan bli väldigt kostsam med expertvittnen och dylikt. Det kan nämnas att i avtalsrättsliga sammanhang kan detta till viss del motverkas genom avtals-skrivning.

Noter

- ¹ Gemensam ståndpunkt (EG) nr 22/2006 av den 25 september 2006 angående Rom II, ingresspunkt 35, EUT 2006 C 289 E s. 68. Angående Avdelning IV i EG-fördraget om det civilrättsliga samarbetet, se även Protokoll om Förenade kungarikets och Irlands ställning, fogat till Fördraget om Europeiska unionen och Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, artikel 3. Danmark står helt utanför samarbetet, se Protokoll om Danmarks ställning, fogat till Fördraget om Europeiska unionen och Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, artiklarna 1–2.
- ² Med kvalifikation avses fastställandet av vilken typ av rättsförhållande eller rättsinstitut som är i fråga. Detta för att bestämma både vilka IP-regler och vilka materiella regler i den tillämpliga lagen som skall användas.
- ³ Rådets förordning (EG) nr 44/2001 om domstols behörighet och erkännande och verkställighet av domar på privaträttsens område.
- ⁴ BIF artikel 1, samt mål C-281/02 *Owusu mot Jackson m.fl.* (stora avdelningen) av den 1 mars 2005.
- ⁵ BIF artiklarna 2–3; 9.2; 15.2; 18.2; 59–60.
- ⁶ BIF artikel 23.
- ⁷ BIF artikel 24.
- ⁸ *Ibid.* samt mål C-412/98 *Group Josi mot UGIC*, REG 2000 s. I-5925. Se även mål C-281/02 *Owusu mot Jackson m.fl.* (stora avdelningen) av den 1 mars 2005.
- ⁹ CPR Part 6 motsvarar de svenska autonoma reglerna i RB 10 Kap. Själva lagtexten tillsammans med Practice Directions 6 och 6B finns på http://www.dca.gov.uk/civil/procrules_fin/contents/parts/part06.htm.
- ¹⁰ Artikel 4 BIF hänvisar till varje medlemsstats autonoma domsrättsregler när svaranden har sitt hemvist i en tredjestat (och varken artikel 23 eller 24 är tillämplig).
- ¹¹ BIF artiklarna 33 resp. 38. Notera att erkännande sker utan något särskilt förfarande, medan verkställighet ansökes *ex parte*. Rättssäkerheten garanteras genom att exikvaturen kan överklagas.
- ¹² Mål 21/76 *Bier mot Mines de Potasse d'Alsace* [1976] ECR 1735, REG spec.utg., vol. III s. 209.
- ¹³ Det internationella momentet – och därmed BIF:s tillämplighet – är i detta exempel uppfyllt genom att skadeorten resp. svarandens hemvist är belägna i var sitt land, se mål C-281/02 *Owusu mot Jackson m.fl.* (stora avdelningen) av den 1 mars 2005.
- ¹⁴ Enligt BIF artikel 6.1 kan talan mot den som har hemvist i en medlemsstat även väckas om han är en av flera svarande, vid domstol där någon av svarandena har hemvist, förutsatt att det finns ett tillräckligt nära samband mellan käromålen för att en gemensam handläggning och dom skall vara påkallad för att undvika att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar.
- ¹⁵ Återgångskrav enligt BIF artikel 11.1 bedöms enbart enligt *lex fori*, medan direkttalan enligt BIF artikel 11.2–3 beror på *lex fori* inklusive dess internationella privaträtt. Se även *Dacey & Morris*, *The Conflict of Laws*, 14:e uppl., 2006, s. 435, 1915–7; *Pålsson*, Brysselkonventionen, Luganokonventionen och Bryssel I-förordningen, 2002, s. 143–4.
- ¹⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/26/EG av den 16 maj 2000 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar om ansvarsförsäkring för motorfordon samt om ändring av rådets direktiv 73/239/EEG och 88/357/EEG (fjärde direktivet om motorfordonsförsäkring).
- ¹⁷ Ang. direkttalan: *Third Parties (Rights Against Insurers) Act 1930, Road Traffic Act 1960*, ss. 206–8, *Road Traffic Act 1988*, ss. 151–2, samt *European Communities (Rights against Insurers) Regulations 2002, SI 2002/3061* (implementerar artikel 3 i Fjärde motorfordonsförsäkringsdirektivet). Ang. intervention resp. kumulation: *Civil Procedure Rules, Parts 19 Parties and Group Litigation* resp. *20 Counterclaims and Other Additional Claims*.
- ¹⁸ [2001] 1 WLR 1003, se vidare nedan.
- ¹⁹ *Dacey & Morris*, *ibid.*, kap. 35; *Clarkson & Hill*, *Jaffey on the Conflict of Laws*, 2:a uppl. 2002, kap. 6; *Collier*, *Conflict of Laws*, 3:e uppl. 2001, kap. 13; *Morris*, *The Conflict of Laws*, 6:e uppl. 2005, kap. 14.
- ²⁰ *Bogdan*, *Komparativ rättskunskap*, 1993, s. 130 ff.; och *Ingman*, *The English Legal Process*, 9:e uppl. 2002, s. 347.
- ²¹ (1870) L.R. 6 Q.B. 1, 28–29. Översättning av författaren.
- ²² *Boys v. Chaplin* [1971] A.C. 356, *per* Lord Hodson s. 377; *per* Lord Wilberforce at p. 389.
- ²³ 1949 S.C. 110.

²⁴ [1971] A.C. 356.

²⁵ *Collier, ibid.*, s. 226; och *Morris, ibid.*, s. 374.

²⁶ [1995] 1 A.C. 190 P.C.

²⁷ Se t.ex. *Roerig v. Valiant Trawlers Ltd* [2002] 1 WLR 2304.

²⁸ [2003] EWCA Civ. 1802, para. 16.

²⁹ NJA 1969 s. 163; och ex:vis *Bogdan*, Svensk internationell privat- och processrätt, kap. 15.

³⁰ [1992] 3 All E.R. 14.

³¹ [2001] 1 WLR 1003.

³² [2002] 1 WLR 2304.

³³ [2006] 3 WLR 83, H.L.

³⁴ Section 14(3)(b), 1995 års Act.

³⁵ RII artikel 15 c), senaste lydelse i Gemensam ståndpunkt (EG) nr 22/2006, EUT 2006 C 289 E s. 68.

³⁶ Makarna Cronsioe bilade tillsammans i utlandet. Under en omkörning av en lastbil på en mindre väg i Nederländerna körde herr C i diket varvid fru C skadades. Enligt HD skulle nederländsk rätt tillämpas, vilket innebar att skadestånd mellan makar endast utgick om vållande varit grovt, vilket bestreds.

³⁷ *El Ajou v. Dollar Land Holdings plc* [1994] 2 All.E.R. 685; Civil Evidence Act 1972; och ex:vis *Collier, ibid.*, kap. 4.